

Školní rok 2024/25

Minimální preventivní program

ZÁKLADNÍ ÚDAJE O ŠKOLE

Název a adresa školy, pro kterou platí tento MPP	Základní škola a Mateřská škola Varnsdorf, Bratislavská 994, okres Děčín, příspěvková organizace Bratislavská 994, Varnsdorf, 407 47 IČ: 706 98 198
Jméno a příjmení ředitele	Mgr. Iva Špičková
Telefon na ředitele	602 402 435, 736 447 879
E-mail na ředitele	reditel@zsms-bratislavska.cz

Jméno školního metodika prevence	Mgr. Jana Králová		
Telefon	777 561 862		
E-mail	janamanek@seznam.cz		
Specializační studium	Ano		
Realizátor vzdělávání	Karlova univerzita, Praha		

Jméno výchovného poradce	Mgr. Jana Králová		
Telefon	777 561 862		
E-mail	janamanek@seznam.cz		
Specializační studium	Ano		
Realizátor vzdělávání	Karlova univerzita, Praha		

	Počet tříd	Počet žáků/studentů	Počet ped. pracovníků
ZŠ - I stupeň	5	105	21

Obsah:

1. Úvod
2. Personální zdroje, analýza současné situace na škole
3. Legislativní východiska
4. Dlouhodobé cíle prev. programu
5. Krátkodobé cíle prev. programu
6. Priority preventivního programu
7. Systém vzdělávání pedagogů
8. Informování rodičů a žáků
9. Aktivity nescifické a specifické prevence
10. Spolupráce s jinými organizacemi
11. Školní akce
12. Závěr

Příloha – Krizové plány

1. Úvod

V současné době se děti stále častěji setkávají s vážnějšími problémy a častěji musí čelit mnohemu nebezpečí ve svém okolí.

Velký vliv na zdravý vývoj dětí mají v první řadě **rodiče a rodina**, neboť dítě by mělo do školy přicházet již s osvojenými základními dovednostmi, etickými i mravními hodnotami, mezi něž patří i vztah a slušné chování ke svým spolužákům a učitelům a také vzájemná úcta a sebeúcta.

Po zahájení základního vzdělávání má na utváření osobnosti a osvojování správných norem chování velký vliv **škola a učitel**. Do života školy je však nezbytné zapojit rovněž rodiče, kteří pak mohou zpětnou vazbou pozitivně působit na osvojování zdravého životního stylu svého dítěte a jeho socializaci.

Působení na mladou generaci musí mít charakter **preventivní** a zároveň **výchovně vzdělávací**. Musí jít o proces zvyšování sociální kompetence dětí a mládeže, o rozvoj dovedností, které vedou k odmítání všech forem sebeustrukce, projevů agresivity a porušování zákona. Hlavním cílem školy by mělo být aktivní zapojení žáků do výuky, nenásilnou formou jim předkládat principy zdravého životního stylu tak, aby došlo k jejich přijetí žákem a následnému zvnitřnění.

2. Personální zdroje školy pro realizaci MPP, analýza současné situace na škole

Ředitel školy: Mgr. Bc. Iva Špičková
Školní metodik prevence: Mgr. Jana Králová

Třídní učitelé:

1. ročník – Mgr. Barbora Kittlová
2. ročník – Mgr. Valerie Šmídová
3. ročník – Mgr. Pavlína Seitlová
4. ročník – Mgr. Michaela Beková
5. ročník – Mgr. Jana Králová

Vychovatelky: Martina Lehrochová, Marcela Beniačová, Lucie Fibigerová
Asistentka: Zdena Kubíková, Jitka Lhotáková, Lucie Fibigerová, Petra Kunst, Patricie Hildebrantová
Další pedagogický pracovník: Jana Plhová, Mgr. Ivana Havranová

Materiální vybavení školy

Škola využívá jednu budovu. V přízemí je školní družina, šatna, tělocvična, jídelna s výdejnou obědů (ty jsou dováženy). V dalších dvou podlažích je pět tříd, sborovna, ředitelna, počítačová učebna, oddělení školní družiny a sociální zařízení.

Dále je od 1. 9. 2012 v prostorách školy (první patro) zřízena třída MŠ s kapacitou 25 dětí. Od 1. 9. 2015 je také v prvním patře nově zřízena druhá třída MŠ s kapacitou 25 dětí.

K areálu školy patří školní pozemek, rozlehlá zahrada, hrací koutky, školní hřiště, doskočiště. Část školního pozemku je vyhrazena pro pěstitelské práce.

Školní zahrada byla rozdělena na část pro ZŠ a druhou, vybavenou herními prvky vhodnými pro menší děti, která je vyhrazena MŠ. Herními prvky je vybavena i část školní zahrady vyhrazena pro žáky základní školy.

Třídy jsou nově vybaveny žákovskými lavicemi. Interiér školy je zrekonstruován. Jsou dodrženy podmínky platných norem (osvětlení, teplo, čistota, větrání, velikost nábytku apod.).

Učebny jsou vybaveny dezinfekcí a papírovými ručníky-prevence COVID 19.

Vybavenost dvojrozměrnými učebními pomůckami je na velmi dobré úrovni a plně dostačující (nástěnné obrazy, mapy a jiné). Rovněž vybavení učebnicemi a učebními texty je plně vyhovující. Všechny třídy jsou vybaveny interaktivními tabulemi, včetně počítačové učebny i obou tříd MŠ. Každá učitelka má přístup na internet a používá služební notebook. K dispozici je i letní třída-altán na zahradě školy, kde probíhá výuka jednotlivých tříd v teplejších dnech. Nově byla zrekonstruována tělocvična.

V průběhu prázdnin 2015 bylo vybudováno hřiště s umělým povrchem s nákladem více než 2 milionů Kč.

3. Legislativní východiska

Při tvorbě Preventivního programu školy vycházíme z následujících závazných dokumentů:

- Metodické doporučení ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních Č.j. 21291/2010–28
- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013–2018
- Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané Č.j. 25 884/2003-24
- Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních Č.j. MSMT-21149/2016
- „Pravidla pro rodiče a děti k bezpečnějšímu užívání internetu“ Č.j. 11 691/ 2004–24
- Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví Č.j. 10 194/2002–14
- Vyhláška MŠMT č.72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školských zařízeních

4. Dlouhodobé cíle preventivního programu

- Stanovit si správný žebříček hodnot
- Učit se řešit různé problémy
- Informovat žáky o účincích návykových látek
- Mít zdravé sebevědomí
- Umět čelit tlaku vrstevníků
- Umět říci „ne“
- Naučit se rozlišovat dobré a špatné
- Zkvalitnit sociální komunikaci
- Schopnost zařadit se a obstát v kolektivu
- Zlepšovat mezilidské vztahy
- Umět se sebeovládat
- Umět si vážit sebe samého
- Znat zásady slušného chování
- Dokázat měnit špatné postoje
- Mít správný režim dne
- Umět správně trávit volný čas
- Znat centra pomoci
- Zapojit žáky do školních a mimoškolních aktivit
- Znat svá práva a povinnosti
-

5. Krátkodobé cíle preventivního programu

- Vytvářet přátelské vztahy ve třídních kolektivech
- Vyhledávat problémové žáky
- Dobrá komunikace se žáky, kolegy a rodiči
- Dobrá informovanost rodičů o prevenci a poradenských službách ve škole
- Včasné a správné řešení vzniklých problémů v prostorách školy
- Účast na sportovních a kulturních akcích
- Účast na výtvarných soutěžích a olympiádách, akcích městského muzea a knihovny
- Zlepšovat příznivé klima ve třídních kolektivech formou organizování výletů, exkurzí, projektových dnů, soutěží
- Nabízet volnočasové aktivity, kroužky, sportovní aktivity, organizovat soutěže
- Nabízet zdravý přestávkový režim v době mezi vyučovacími jednotkami – využívat stoly pro stolní tenis,...
- Navázání důvěry a spolupráce v oblasti škola – rodič – žák
- Poskytovat poradenskou činnost přímo ve škole, využívat schránku důvěry, spolupracovat s PPP a Policií ČR

Cíle našeho MPP vychází z preventivní strategie školy. Možnost dát každému dítěti pocit bezpečí, seberealizace a uplatnění jeho schopností a dovedností ve škole i mimo ni považujeme za klíčovou v otázce prevence závislosti na návykových látkách, gamblerství a utváření pozitivních sociovztahů mezi mladou generací. Vzhledem ke stále rostoucí celospolečenské

závažnosti závislostí a rizikového chování věnujeme tomuto tématu i nadále zvýšenou pozornost. Nebezpečné je, že se stále snižuje věková hranice žáků, kteří se dostávají do skupiny ohrožených dětí. To, že město Varnsdorf je stále ještě mezi městy s vysokým procentem přešupků, přestože se situace díky grantovým projektům na začleňování vyloučených lokalit mírně zlepšila a město Varnsdorf již není zařazeno mezi města se zvýšenou kriminalitou mládeže, nás stále zavazuje k důslednému řešení všech projevů rizikového chování mezi školními dětmi, a především k využívání všech forem a nástrojů prevence, abychom udrželi zlepšující se trend

Snažíme se o důsledné řešení jakýchkoliv projevů rizikového chování mezi dětmi a využívat všech forem a nástrojů prevence. Věnujeme tomuto tématu stále zvýšenou pozornost. Snažíme se dát každému dítěti pocit bezpečí, možnost seberealizace, uplatnění svých schopností a dovedností. Otázky prevence závislosti na návykových látkách, gamblerství a utváření pozitivních vztahů mezi dětmi považujeme za velmi důležité. Jakýkoliv náznak chování našich žáků v prostorách školy, signalizující spojitost se šikanou, s nevhodným chováním ke spolužákům, ničením školního majetku a s náznaky společensky nežádoucího chování všeobecně, okamžitě řešíme ve spolupráci se zákonnými zástupci žáků (výchovné komise), s SVP Jiříkov, s PPP Rumburk, s kurátory OSPODu MěÚ Varnsdorf, s Městskou policií Varnsdorf a s Policií ČR.

Naším cílem je také vytvoření školy, která podporuje zdravý životní styl, vytváří optimální podmínky pro prevenci společensky nežádoucích jevů a je bezpečným místem pro kvalitní a efektivní vzdělávání. Chceme přispět k osvojení pozitivního sociálního chování a rozvoji osobnosti všech našich žáků. Chceme, aby si takový žák vážil svého zdraví, uměl správně nakládat se svým volným časem a zvládal základní sociální dovednosti. Chceme se zaměřit zejména na spolupráci s NP České Švýcarsko. Již od roku 2000 se Správa Národního parku České Švýcarsko věnuje ekologické výchově, osvětě a vzdělávání. Pro děti, mládež i dospělé organizuje mnoho zajímavých aktivit s ekologickými tématy: vydává časopis o ekologické výchově v Národním parku, organizuje přednášky, nabízí interaktivní programy pro děti a mládež, vyhláší soutěže a realizuje brigády na pomoc přírodě.

Správa Národního parku České Švýcarsko připravila pro předškolní, školní i mimoškolní kolektivy dětí a mládeže pestrou nabídku exkurzí a školních výletů do nejatraktivnějších míst národního parku a jeho nejbližšího okolí.

Část z těchto akcí se může pyšnit předponou EKO. Jedná se o akce, které jsou zaměřeny na pomoc přírodě (sázení stromků, úklidové brigády) nebo jsou to akce vzdělávací (Evropská noc pro netopýry, Vítání ptačího zpěvu) nebo akce zážitkové, pořádané v rámci významných ekologických dnů (Evropský den parků, Den Země).

Chceme také úzce spolupracovat s rodiči a prostřednictvím webových stránek rodiče o těchto akcích informovat.

Činnost ve třídách a ve školní družině bude úzce spojena s přírodou, činnosti se budou často odehrávat na školní zahradě a budou tak děti motivovat k tomu, aby svůj volný čas rádi trávili v přírodě.

Nejdůležitějším prvkem primární prevence je také VZTAH. Učitel by měl pracovat na utváření dobrého vztahu s každým dítětem jednotlivě. Když si vytvoří k dítěti dobrý vztah a respektuje ho, je i dítě následně motivováno akceptovat to, co učitel říká. To je obzvláště obtížné s problematickými dětmi v různých oblastech života, avšak právě tyto děti individuální přístup nejvíce potřebují. Chceme-li, aby se dítě dokázalo dostatečně bránit, učíme ho, aby umělo říci NE.

Cílem je spolu s rodiči a dalšími zúčastněnými subjekty formovat osobnost žáka tak, že je s ohledem na svůj věk schopen orientovat se v dané problematice, cení si svého duševního i fyzického zdraví, má osvojené základní sociální dovednosti a umí rozumně nakládat se svým volným časem. MPP v naší škole úzce souvisí s minimálním programem v MŠ. Některé aktivity během roku jsou společné nebo se prolínají. V prostředí našeho společného zařízení ZŠ a MŠ klademe důraz na zdravé klima školy, prostředí důvěry, slušné chování a laskavé mezilidské vztahy.

Za plnění preventivního programu školy zodpovídají všichni zaměstnanci školy.

Formy prevence:

- úzká spolupráce mezi rodiči, žáky a školou
- poradenská činnost, odhalování specifických poruch učení a chování, následná náprava
- vyhranění negativního vztahu k návykovým látkám
- nabídka školních a mimoškolních aktivit, úzce spolupracujeme s organizací Schrodingerův institut a Hope 4 kids

Primární prevence rizikového chování je zaměřena na předcházení zejména následujících rizikových jevů v chování žáků:

náznaky agresivity a hrubého chování

vulgární vyjadřování a slovní agresivitu

poruchy příjmu potravy, špatné stravovací návyky a složení stravy

škodlivost návykových látek (kouření, drogy, alkohol)

nebezpečí kyberprostoru, hl. sociálních sítí

netolismus (virtuální drogy)

šikana, rasismus, vandalismus

Dále na rozpoznání a zajištění včasné intervence zejména v těchto případech:

domácí násilí

týrání a zneužívání dětí

ohrožování mravní výchovy dítěte

Základním principem je výchova žáků ke zdravému životnímu stylu, osvojování si pozitivního sociálního chování a vytváření sebeúcty jako mravního základu každého jedince. Naším cílem je pomoci žákům předejít problémům spojeným s rizikovým chováním a přirozenou

cestou je pozitivně stimulovat k řešení případných problémů. Významnou roli zde hrají aktivity v rámci vyučování, zájmové aktivity, volnočasové aktivity, výlety, soutěže, exkurze, při kterých si žáci osvojují odpovědnost za sebe a své jednání.

6. Priority preventivního programu

Priority našeho preventivního programu vycházejí z toho, co považujeme za důležité pro vlastní výchovu žáků na naší škole. Chceme, aby žáci byli sebevědomí a zároveň uměli správně hodnotit sebe i své okolí. Snažíme se, aby se rozvíjelo jejich sebepoznání, aby znali kladné i záporné stránky své osobnosti. Důležitá je také jejich schopnost komunikace. Musí umět komunikovat nejen ve škole, ale i v běžném životě. Chtěli bychom, aby uměli odolat negativním, ale pro ně lákavým nabídkám, dokázali posoudit jejich nevhodnost a možné nebezpečí. Snažíme se, aby uměli pracovat s informacemi a tyto informace posuzovat. Učíme žáky zvládat stresové situace, hledat řešení problémů a konfliktů, umět se rozhodovat. Toto vše jistě přispěje k tomu, že budou schopni nalézt správnou cestu ve svém dalším životě – školním i mimoškolním.

Uvědomujeme si, že projevy rizikového chování lze vysledovat u stále mladších žáků. K mapování situace na naší škole využíváme cílené rozhovory, pozorování situace, spolupráci s rodinami, užší kontakt s žáky na školních i mimoškolních akcích, výtvarné a slohové práce žáků a další. Vzhledem k typu naší školy máme v době pobytu žáků ve škole přehled o všech jejich aktivitách. Na škole fungují dohledy, všichni zaměstnanci jsou s žáky v těsném kontaktu.

7. Systém vzdělávání pedagogů

Pedagogický sbor školy je dostatečně aprobovaný. Naším cílem je, aby se každý pedagog během školního roku účastnil alespoň dvou akcí a rozšířil si vzdělání v oblasti podle jeho zájmu nebo potřeb školy. Snažíme se účastnit akcí akreditovaných MŠMT. Koordinátor školy se účastní pravidelných setkání koordinátorů a školení týkajících se problematiky v této oblasti. Snažíme se získat a uvítáme jakékoliv informace týkající se primární prevence na malotřídních školách. Informace mimo jiné čerpáme od OMP, na seminářích, z internetu, z odborné literatury, z médií, vnímáme potřebu orientovat se v legislativě.

8. Informování rodičů a žáků

Škola bude spolupracovat s rodiči ve všech oblastech působení v rámci MPP, především v oblasti zdravého životního stylu a oblasti prevence. Tato problematika bude zařazována do programu třídních schůzek. Rodiče budou seznámeni s MPP a školním řádem. Žáci jsou informováni, že o svém problému mohou hovořit s kterýmkoliv pedagogickým pracovníkem školy.

Ve 2. patře se nachází schránka důvěry – děti byly informovány o místě a způsobu vzhazování vzkazů.

9. Aktivity nespécifické a specifické prevence

Nadále chceme, aby *prevence* rizikového chování byla důležitou součástí výchovných i vzdělávacích aktivit na škole i při společných programech, pobytech a činnostech mimo školu. Při pobytových akcích využíváme bližšího kontaktu s žáky na rozhovory a společné aktivity, při kterých na ně můžeme vhodně působit. Na sportovních akcích podporujeme jejich zájem o pohyb, sport a zároveň o zdraví prospěšné návyky. Snažíme se, aby měli kladné vzory právě mezi sportovci, jednali a sportovali čestně. Na výletech je učíme ohleduplnosti, seznamujeme je s nevhodnými příklady vandalství. Vnímají sounáležitost a potřebu spolupráce. V rámci družiny a ve spolupráci se sportovními kluby jsou dětem nabízeny kroužky.

Specifická prevence

Primární prevenci realizuje každý vyučující v rámci svého předmětu.

Využívá k tomu přirozené situace a problémy.

1. ročník

- osobní bezpečí
- základní zásady mezilidské komunikace vztahy v dětském kolektivu
- základní hygienické návyky
- využití volného času
- rodina – základ bezpečí

2. ročník

- lidské tělo
- zdraví a jeho ochrana
- zacházení s léky
- režim dne
- vztahy mezi lidmi
- chování v rizikových situacích

3. ročník

- pojmy z oblasti prevence
- lidé kolem nás
- multikulturní výchova
- využití volného času
- ochrana proti obtěžování cizí osobou

4. ročník

- lidské tělo
- odlišnosti mezi pohlavími
- životaspráva a důsledky nevhodných návyků
- využívání volného času

5. ročník

- pojmy šikana, násilí
- závislosti
- vztahy v kolektivu
- puberta

Všem ročníkům společná témata – domov, rodina, komunikace, negativní vliv kouření a alkoholu v rámci etických dílen. Kompetence žáka na konci 1. stupně v oblasti prevence rizikového chování:

- definuje rodinu jako zázemí a útočiště
- zvládá komunikaci s dětmi a dospělými
- má osvojené základní sociální dovednosti
- má osvojené základní hygienické návyky
- ví, jak se ochránit před kontaktem s cizími lidmi
- organizuje si přiměřeně vhodně volný čas
- rozliší léky a návykové látky
- pojmenuje škodlivost kouření, alkoholu a jiných návykových látek, zná následky jejich užívání
- umí odmítat rizikové podněty

Český jazyk a literatura

Výhodou tohoto předmětu je možnost předkládat žákům názory autorů různých časových období i odlišných kulturních směrů. Zařazení témat školního preventivního programu je vhodné do vyučovacích hodin slohu ve všech ročnících (při vypravování, charakteristice, úvahovém postupu).

Z používaných metod jsou nejvhodnější řízený rozhovor, kratší mluvené projevy, písemné projevy, skupinová práce nebo práce ve dvojicích. Zařazovány metody kritického myšlení.

V rámci literární výchovy lze vhodně využít ukázek v čítankách, dokumentujících jednání dětských i dospělých hrdinů, jejich vztah k vrstevníkům i ostatním lidem. Velmi důležité je zaujímání postojů ke konfliktním situacím, vyplývajícím z jednání postav, respektování odlišných a usměrňování extrémních názorů. Lze vhodně využít i televizních filmů, inscenací nebo divadelních představení a učit se formulovat své vlastní názory na diskutované problémy.

Celoročně se snažíme, aby se naši žáci dozvěděli informace o zdravém životním stylu (např. v rámci akce Ovoce do škol).

V informatice se žáci dozvědí o možných rizicích v kyberprostoru a na sociálních sítích.

V pravidelných intervalech zveme na školu policisty s různě cíleným programem.

Tato akce je pravidelně prostrídávána návštěvou záchranné služby se sanitou, záchranáři děti zaškolují v oblasti ochrany zdraví a první pomoci a dalším.

Objednáváme představení, vystoupení a přednášky cíleně zaměřené na sp. prevenci.

Žáci pravidelně navštěvují knihovnu ve Varnsdorfu.

Dramatická výchova, která je příležitostně realizována jako pozitivní výchovný a preventivní prvek v různých etapách výuky, je součástí společenských akcí školy – **školních akademií a společných vystoupení žáků pro rodiče**. Ve všech těchto činnostech jsou aktivně zapojeni také žáci s náznaky poruch chování a jednání, což má velmi dobrý vliv na jejich pozitivní motivaci. Žáci dle výběru pedagogů navštěvují divadelní představení.

Prioritou pro nás však i nadále zůstává posilování vzájemných kladných vztahů ve škole, spolupráce s rodinou, obcí, okolními školami a případně dalšími.

Za jednu z hlavních priorit považujeme prevenci šikany.

Jsme si vědomi možného ohrožení žáků ze strany dospělých osob.

Sportovní akce, exkurze, mimoškolní pobyty, výlety, divadelní představení, školní projekty, školní kluby, kroužky atd.

10. Spolupráce s jinými organizacemi

OBLAST ŠKOLSTVÍ

Pedagogicko-psychologická poradna Ústeckého kraje, pracoviště Rumburk

Sukova 870/6, 408 01 Rumburk

Tel.: 775 441 289, 770 192 215

E-mail: rumburk@pppuk.cz

Web: <http://www.pppuk.cz/poradny/rumburk>

- Mgr. Věra Forferová
e-mail: vera.forferova@pppuk.cz
tel: 770 192 215; 775 441 289
vedoucí PPP Rumburk
psycholožka

- Jana Hurtigová
e-mail: rumburk@pppuk.cz
tel: 775 441 289; 770 192 215
sociální pracovnice

- Mgr. Petra Prokopová
e-mail: petra.prokopova@pppuk.cz
tel.: 770 192 215; 775 441 289
speciální pedagog

- Mgr. Dana Sádovská
e-mail: dana.sadovska@pppuk.cz
tel.: 770 192 215; 775 441 289
speciální pedagog

- Mgr. Eva Michalinová
e-mail: eva.michalinova@pppuk.cz
tel: 770 192 215; 775 441 289
metodička prevence

- Jana Bejstová
e-mail: jana.bejstova@pppuk.cz
tel.: 770 192 215; 775 441 289
asistentka

Kontakt na odd. pro děti s odlišným mateřským jazykem

Pedagogicko-psychologická poradna Teplice, Lípová 651/9, 415 01 Teplice
Mgr. Natálie Schneider, pedagog, koordinátor pro práci s cizinci
e-mail: natalia.schneider@pppuk.cz; tel.: 770 199 221

Kontakt na Středisko podpory nadání

Pedagogicko-psychologická poradna Ústeckého kraje, pracoviště Kadaň, Fibichova 1129,
432 01 Kadaň

Mgr. Tereza Beníšková, psycholog, koordinátor pro mimořádně nadané
e-mail: tereza.beniskova@pppuk.cz; tel.: 474 334 487

Mgr. Věra Dolníková, speciální pedagog, koordinátor pro mimořádně nadané
e-mail: vera.dolnikova@pppuk.cz; tel.: 474 334 487

Služby v oblasti primární prevence

Kontakt na metodika prevence (speciální pedagog) PPP Rumburk:

Mgr. Eva Michalinová

Pedagogicko-psychologická poradna Ústeckého kraje a Zařízení pro další Vzdělávání pedagogických pracovníků

Sukova 6, 408 01 Rumburk

tel.: 412 332 325

e-mail: eva.michalinova@pppuk.cz

Speciálně pedagogické centrum

SPC při Spec. ZŠ, Spec. MŠ a Praktické škole Děčín

17. listopadu 673/8

405 01 Děčín I

tel.: 607 936 913

e-mail: spc@specdcbynov.cz

Odloučené pracoviště Rumburk

speciální pedagog- logoped - Mgr. Pavlína Šimonková, vedoucí SPC Rumburk

psycholog - Mgr. Monika Ihnátová

speciální pedagog - logoped- Mgr. Zdenka Doleželová

speciální pedagog - Mgr. Jitka Matovičová

sociální pracovnice - Zdeňka Kašparová

speciální pedagog - PhDr. Kateřina Látalová

speciální pedagog - logoped - Mgr. Jana Bartoňová

SPC Rumburk
Sukova 870/6
408 01 Rumburk
tel. 775 445 039, 775 445 042
e-mail: simonkova@specdcbynov.cz

Středisko výchovné péče „Šluknovsko“

poskytuje odbornou preventivně výchovnou péči dětem, rodičům a pedagogickým pracovníkům SVP „Šluknovsko“, Čapkova 814/5, 407 53 Jiříkov

Kontakty na pracovníky

Jana Bajanová - vedoucí střediska, speciální pedagog/etoped

tel. 778 742 766

e-mail: vedoucispv@ddsjirikov.cz

fax: 412 337 352

Lenka Hendrychová - speciální pedagog/etoped

tel. 778 742 765

e-mail: etopedsvp@ddsjirikov.cz

Pavla Mecelová - sociální pracovník

tel.: 770 149 854

e-mail: socialnisvp@ddsjirikov.cz

Psychoterapeut, speciální pedagog (etoped)

Mgr. Zdeněk Staněk, Ph.D.

tel. 720 484 975

zdenekstanek@seznam.cz

OBLAST ZDRAVOTNICTVÍ

– dětský lékař – prevence záškoláctví – kontakt v ŽK každého dítěte

Kontaktní osoba pro prevenci kriminality

Bc. Václav Lacina, DiS.

tel. 417 545 234

e-mail: vaclav.lacina@varnsdorf.cz

Besedy o dospívání

Mgr. Jitka Čapíková

tel. 606 433 850,

e-mail: capikova.j@szds-oa.cz

Odbor sociálních věcí a zdravotnictví

Sídlo odboru: T. G. Masaryka 1838, 407 47 Varnsdorf

vedoucí: Bc. Miroslav Valčík

zástupce vedoucího: Mgr. Jana Křížová

tel.: ústředna: +420 417 545 222

Bc. Valčík Miroslav	vedoucí odboru	417 545 230
Bc. Cvik Ladislav	sociálně-právní ochrana dětí	417 545 242
Mgr. Farová Iva	sociální pracovnice, kurátorka pro dospělé	417 545 238
Horáková Zdeňka	administrativní pracovnice OSVZ a OSPOD	417 545 241
Kadeřábek Jiří	pracovník veřejné služby, veř. prosp. práce, alternativní tresty	417 545 231
Mgr. Křížová Jana	zástupkyně vedoucího odboru, sociálně právní ochrana dětí	417 545 240
Mgr. Král Pavel, DiS.	Sociálně-právní ochrana dětí - náhradní rodinná péče	417 545 237
Bc. Lacina Václav	manažer prevence kriminality, protidrogový koordinátor	417 545 234
Müllerová Veronika	administrativní pracovník OSPOD	417 545 239
Mgr. Pecháčková Tereza	veřejná opatrovnice, žádosti do BZÚ, žádosti na ub. pro matky s dětmi, žádosti o zvláštního příjemce důchodu	417 545 246
Bc. Sajfertová Karolína	sociálně-právní ochrana dětí - kurátorka pro děti a mládež	417 545 243
Bc. Sobotková Alena	pracovnice zajišťující dohody o výkonu PP	417 545 244
Mgr. Stárová Veronika	Sociálně-právní ochrana dětí - náhradní rodinná péče	417 545 233
Vojáčková Lucie	administrativní pracovník OSPOD	417 545 232

CEDR – komunitní centrum

Terénní služby pro osoby ohrožené sociálním vyloučením, žijící ve vyloučených lokalitách na Šluknovsku.

Sídlo spolku: Křížikova 918/32, 407 46 Krásná Lípa

telefon, fax: 775 233 703 – Miroslav Řebíček, předseda spolku

e-mail: info@os-cedr.cz, os.cedr@seznam.cz Webové stránky: <https://os-cedr.cz>

Terénní práce

telefon: 776 326 660 – Sociální pracovník (Andrea Kovalová)

e-mail: tp@os-cedr.cz

Centrum sociálních služeb

Nízkoprahový klub Modrý kámen:

Děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy

adresa: T. G. Masaryka 2470, Varnsdorf, 407 47

telefon: 417 545 230

e-mail: miroslav.valcik@varnsdorf.cz

Záškoláctví

Městský úřad Varnsdorf

Ing. Jana Neubauerová

správa školství

tel. 417 545 141

e-mail: jana.neubauerova@varnsdorf.cz

Uvést – jméno, datum narození dítěte, rodičů, adresa trvalého pobytu, počet neomluvených hodin a konkrétní data dní, za které je neomluvená absence vyčíslena, tiskopisy každý dostal emailem nebo na nástěnce.

OSPOD o záškoláctví informovat až ve chvíli, kdy k němu dochází v takové intenzitě nebo po tak dlouhou dobu, že je vážně ohrožen vývoj dítěte

Městská policie

Tísňové volání – 156

GSM brána – 602 106 759

SPT Telecom – 412 371 620

e-mail – mepolicie@varnsdorf.cz

adresa – Národní 2939, Varnsdorf

Policie České republiky – KŘP Ústeckého kraje

Obvodní oddělení Varnsdorf
Havlíčková 2040/9, 407 47 Varnsdorf
tel.: 974 441 600, 725 996 333
e-mail: krpulk.uo.dc.oo.varnsdorf@pcr.cz

vedoucí: npor. Bc. Pavel Jedlička, Dis.
– Služba kriminální policie- oddělení nezletilých
– využít lektorských služeb policistů v oblasti sociálně patologických jevů

Internetové odkazy a poradny

www.msmt.cz

www.varnsdorf.cz

www.adiktologie.cz

www.detskaprava.cz

www.donalinka.cz

www.hope4kids.cz

www.drogovaporadna.cz

www.minimalizacesikany.cz

www.modralinka.cz

www.odrogach.cz

www.koordona.cz

www.sikana.cz

www.ppprumburk.cz

[Advaita, občanské sdružení pro pracovní a sociální rehabilitaci drogově závislých](#)

[Centrum protidrogové prevence a terapie \(K - Centrum Liberec\)](#)

[Pedagogicko-psychologická poradna Liberec](#)

[MAJÁK o.p.s.](#)

11. Školní akce

spolupráce s NP České Švýcarsko – Plšíkova učebna, přednášky ve škole, výtvarná soutěž
přednáška Policie ČR s výukovým programem
agentura Pernštejn
divadelní představení, výchovné koncerty
sportovní soutěže, turnaje
účast v literárních, recitačních, vzdělávacích soutěžích a výtvarných soutěžích
individuální doučování, příprava na vyučování
jednorázové akce (Zdravé zuby, Světový den zdraví, Světový den zvířat, Den Země aj.)
společné akce s rodiči (dílny ap.)
školní výlety, exkurze
oslavy ve městě, ve škole, vystoupení žáků
etické dílny ve spolupráci s Hope 4 kids
tradiční besídky využití sportovišť u školy a okolní přírody k vycházkám
Schrödingerův institut – rozsáhlá nabídka volnočasových aktivit – přímo ve škole
doučování, zájmové kroužky v rámci naší školy
Školní akademie – loučení se s pátou třídou, ukončení školního roku

Projekty a projektové dny:

Den Země – žáci si upevňují vztah k přírodě a ke svému kraji, v rámci jednodenního výletu do přírody se učí pečovat o životní prostředí (sběr odpadků a jejich následné třídění), pracují pro přírodu (výsadba stromků...), seznamují se s potřebami člověka a harmonizaci soužití člověka a přírody a vytvářejí si pozitivní vztah ke krajině, v níž žijí atp.

Vánoce – seznámení se zvyky a tradicemi v období adventu a Vánoc, projekt probíhá ve spolupráci se školní družinou, náplň: zahájení adventu, Mikuláš, koledy, vánoční říkadla, vystoupení pro rodiče, besídky, betlémy a tradice betlému v regionu – Svatá Hora, Ernestinum, vánoční a novoroční přání, pečení perníčků, „Malá filozofie Vánoc“- konzum x duchovní zážitek, stromeček – ekologie, J. J. Ryba – velká regionální osobnost, Česká mše vánoční, Vánoce ve světě – cizojazyčné koledy a vánoční písně, vyprávění spolužáků o Vánocích ve Vietnamu, Ukrajině aj., význam tradic a zvyků v životě člověka.

Velikonoce – pomocí projektu poznávají a prožívají žáci období Velikonoc, seznamují se s charakteristikou a průběhem svátků – oslava přicházejícího jara, křesťanské svátky, náplň projektu: velikonoční symboly a jejich význam, velikonoční pranostiky, pokrmy, písně, koledy, říkadla, koledy.

Masopust – projekt probíhá ve spolupráci se školní družinou klade důraz na poznávání tradic a zvyků v regionu, žáci se seznamují s charakteristikou období od Tří králů do Velikonoc, ve které vrcholí masopustním úterkem, náplň projektu: příprava a výroba masopustních masek a škrabošek, karnevalových kostýmů, příprava vystoupení, účast na masopustním úterý ve škole, masopustní průvod masek po škole, masopustní tradice v regionu, masky, význam Velikonoc ve světě a jejich postavení v různých náboženských filozofiích.

Etické dílny – preventivní programy pro školu, které zábavnou formou pomáhají budovat charakter dětí a předcházet jejich rizikovému chování. Zároveň splňují zásady efektivní prevence. Programy jsou interaktivní, využívají pestrou škálu didaktických metod jako je hraní rolí, diskuse, skupinové aktivity a hry podporující komunikaci, spolupráci a kreativitu.

- Vánoční a velikonoční prodejní trhy s doprovodným kulturním programem
- Rozloučení se s podzimem
- Předškoláček – kroužek angličtiny- soustavná příprava a seznámení předškolních dětí se školou a její funkcí
- Sportovní dny (spolupráce s rodiči, sourozenci, kamarády...)
- Výtvarné projekty
- Spolupracujeme s řadou organizací, např. Domov svatého Vincenta, knihovna, sportovní kluby, DDM, Schrödingerův institut, ČCK aj.
- Jsme zapojeni do projektů 72 hodin, Hodina pohybu navíc, Velký – malý kamarád, výroba záložek pro děti ze slovenských škol.

Volnočasové aktivity v rámci školní družiny

základy práce na PC

Čteníčko aj.

Deskové hry

12. Závěr

Minimální preventivní program školy je součástí výchovy a vzdělání žáků po celou dobu povinné školní docházky. Vychází z preventivní strategie školy. Účastní se ho pedagogický sbor, žáci, rodiče a odborníci. V rámci minimálního preventivního programu je nutné kombinovat poskytování informací z oblasti prevence sociálně patologických jevů s výcvikem v sociálních dovednostech. Preferovat přístupy zaměřené do oblasti zdravého životního stylu a aktivního sociálního učení. Program musí brát zřetel na věk a osobní charakteristiky jedinců. Bude mít smysl jedině tehdy, když všichni zúčastnění budou vidět smysluplnost své práce. Toto chceme dosáhnout dobrou a pravdivou informovaností, ochotou vyslechnout druhého a nalezením správné cesty v případě pomoci.

Pedagogičtí pracovníci byli seznámeni s aktualizovanou přílohou metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (č.3- poruchy příjmu a potravy a č.23-nová příloha-psychická krize/duševní onemocnění žáka a tabák-č.13).

Projednáno na pedagogické radě dne 29. 8. 2024

Vypracovala Mgr. Jana Králová

Příloha č. 1

Krizový plán související s krádežemi a vandalismem

Krádeže, zejména mobilních telefonů, a ničení školního majetku, jsou nejčastějšími formami protiprávního jednání, se kterými se lze v prostředí škol setkat.

Jak postupovat preventivně proti krádežím

Ve školním řádu je uvedeno, že krádeže jsou nepřijatelné. Upozornit žáky a jejich zákonné zástupce, že nošení cenných věcí (zejména věcí malých rozměrů) do školy je rizikové chování, které může vést k jejich odcizení. Cenné věci se do školy nenosí. Mobilní telefony, náušnice, řetízky, hodinky apod. si žáci ukládají do svých tašek, které uzavřou. Není přípustné, aby tyto věci ležely na volně přístupných místech. Šatna se uzamyká. I v případě, že bude žákům doporučeno nenesit do školy věci nesouvisející s vyučováním, nelze se odpovědnosti za škodu způsobenou na vnesených nebo odložených věcech jednostranně zprostit a za klenoty, peníze a jiné cennosti se hradí bez omezení (§ 1 nařízení vlády č. 258/1995 Sb., kterým se provádí občanský zákoník); pokud budou věci převzaty do úschovy, hradí je škoda bez omezení.

Vést žáky k tomu, aby dokázali protiprávní jednání rozpoznat, byli všímaví vůči svému okolí a v případě, kdy budou svědky takového jednání, ohlásili věc pedagogickému pracovníkovi školy.

Jak postupovat při nahlášení krádeže žákem

O události pořídit záznam na základě výpovědi poškozeného. Věc předat orgánům činným v trestním řízení (ohlásit na místní nebo obvodní oddělení Policie ČR), nebo poučit poškozeného žáka (jeho zákonného zástupce), že má tuto možnost.

V případě, že je znám pachatel, je třeba nahlásit věc orgánu sociálně-právní ochrany (byl-li pachatel mladší 18 let) a současně věc předat orgánům činným v trestním řízení.

Jak postupovat preventivně proti vandalismu

V poučeních o bezpečnosti a ochraně zdraví je třeba se problematice vzniklých škod věnovat a žáky opakovaně upozorňovat na jednání, které k poškození majetku vede a jak se takovému jednání vyhnout.

Jak postupovat při vzniku škody

Jakmile vznikne škoda na školním majetku, je třeba o celé záležitosti vyhotovit záznam a pokusit se odhalit viníka. V případě, že viníka škola zná, může na něm (jeho zákonném zástupci) vymáhat náhradu škody. V případě, že nedojde mezi zákonnými zástupci nezletilého dítěte a školou k dohodě o náhradu škody, může škola vymáhat náhradu soudní cestou.

Příloha č. 2

Krizový plán související s užíváním alkoholu

Prodej nebo podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let je v ČR zakázáno. Zakázáno je rovněž osobám mladším 18 let alkohol nabízet, anebo je v konzumaci alkoholu podporovat. Podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let může být trestným činem nebo přestupkem.

Postup v krizové situaci

V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci alkoholu v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit. Alkohol je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat. Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí. V případě, kdy je žák pod vlivem alkoholu do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci. Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu školy: O události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka (zejména odkud, od koho má alkohol), který založí školní metodik prevence do své agendy a vyrozumí vedení školy. V případě, že žák není schopný pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole. Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany dítěte obce s rozšířenou působností a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany dítěte obce s rozšířenou působností vyžadovat pomoc. Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval alkohol ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky. Jestliže se situace opakuje, splní škola oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. Oznamovacím místem je příslušný odbor obecního úřadu obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte. V případě uživatele zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola potřebné informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace. Z konzumace alkoholu ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem. Za nebezpečné a protiprávní jednání je rovněž považováno navádění jiných žáků k užívání alkoholických nápojů. V případě podezření na intoxikaci žáka může pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost alkoholu (dechová zkouška), ale pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce s orientačním testováním žáka na přítomnost alkoholu. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje pedagogický pracovník obdobným postupem jako je uvedeno výše. O události sepíše pedagogický pracovník stručný záznam s vyjádřením žáka. Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem alkoholu, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Postup při nálezů alkoholu ve škole

V případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy alkohol, postupují takto:

Tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury. O nálezů ihned uvědomí vedení školy. Nalezenou tekutinu uloží u vedení školy pro případ usvědčujícího důkazu. Zpracují stručný záznam o události.

V případě, kdy pracovníci školy zadrží u některého žáka alkohol, postupují takto:

Zabavenou tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury. O nález ihned uvědomí vedení školy. - O nález sepiší stručný záznam, s vyjádřením žáka, u kterého byl alkohol nalezen, datum, místo a čas nález a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byl alkohol nalezen (nebo který jej odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomna ředitelka školy nebo její zástupce. Zápis záznamu založí školní metodik prevence do své agendy. O nález vyrozumí zákonného zástupce žáka, a v případě, že se jedná o opakovaný nález u téhož žáka, i orgán sociálně-právní ochrany dítěte, kterým je obecní úřad obce s rozšířenou působností. V případě podezření, že alkohol obsahuje i jiné příměsi a byl nalezen u žáka, který se jím intoxikoval, předají zajištěnou tekutinu přivolanému lékaři.

Příloha č. 3

Krizový plán související s užíváním omamných a psychotropních látek

Zakázána je výroba, distribuce, přechovávání, šíření i propagace omamných a psychotropních látek (OPL), a to bez ohledu na věk žáka a prostředí, ve kterém by k tomu docházelo. Zakázáno je rovněž navádění k užívání těchto látek. Ten, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 a 188 a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí, se sám vystavuje trestnímu stíhání. Překazit takový čin lze tím, že ho včas oznámí orgánům Policie ČR nebo státnímu zástupci.

Postup v krizové situaci

V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci OPL v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit. Návykovou látku je třeba žákovi odebrat a zajistit ji, aby nemohl v konzumaci pokračovat. Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností, pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.

V případě, kdy je žák pod vlivem OPL do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci. Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu školy. Především ihned zajistí vyjádření žáka a vyrozumí vedení školy. V případě, že žák není schopen pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole. V případě, že žák není schopný dbát pokynů zaměstnanců školy, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole. Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc. Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval OPL ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky (dbát pokynů pracovníků školy). Současně splní oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. Oznamovacím místem je příslušný odbor obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte. - V případě uživatelova zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců,

poskytne škola informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace. Z konzumace OPL ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem. Nicméně je nutné rozlišovat distributora od uživatele. Uživatel je nebezpečný pouze sobě, distributor všem. Distribuce je trestným činem, užívání OPL je porušením školního řádu. Navádění jiných žáků k užívání návykových látek je považováno rovněž za nebezpečné a protiprávní jednání. V případě podezření na intoxikaci žáka může pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost OPL (zkouška ze slin), ale pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce, resp. žáka staršího 18 let s orientačním testováním žáka na přítomnost OPL. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje pedagogický pracovník obdobným postupem jako je uvedeno v bodu 3. O události sepíše pedagogický pracovník stručný záznam s vyjádřením žáka. Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem OPL, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Distribuce OPL ve škole Distribuce OPL je v České republice považována za protiprávní jednání. Je proto zakázána a může být kvalifikována jako trestný čin. Množství, které žák distribuuje, není nijak rozhodující.

Přechovávání OPL je také vždy protiprávním jednáním. Množství, které u sebe žák v danou chvíli má, je rozhodující pro to, aby toto protiprávní jednání bylo blíže specifikováno buď jako přestupek nebo v případě množství většího než malého jako trestný čin, ale toto množství nemusí mít žádný vliv na kázeňský postih, který je stanovený školním řádem. Jestliže má pracovník školy důvodné podezření, že ve škole došlo k distribuci OPL, musí o této skutečnosti škola vždy vyrozumět místně příslušné oddělení Policie ČR, protože se jedná o podezření ze spáchání trestného činu. Jestliže se tohoto jednání dopustila osoba mladší 18 let nebo bylo namířeno proti osobě mladší 18 let, vyrozumí škola také zákonného zástupce a orgán sociálněprávní ochrany obce s rozšířenou působností. Pokud v rámci tohoto podezření zajistí pracovníci školy nějakou látku, postupují způsobem popsáním níže.

Nález OPL ve škole

A. V případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto: Látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury. O nálezů ihned uvědomí vedení školy. Za přítomnosti dalšího pracovníka školy vloží látku do obálky, napíše datum, čas a místo nálezů. Obálku přelepí, přelepí opatří razítkem školy a svým podpisem a uschovají ji do školního trezoru. O nálezů vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky.

B. V případě, kdy pracovníci školy zadrží u některého žáka látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto: Zabavenou látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury. O nálezů ihned uvědomí vedení školy. O nálezů sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena, datum, místo a čas nálezů a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byla látka nalezena (nebo který látku odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen/na ředitel/ka školy nebo její/jeho zástupce. O nálezů vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky a informuje zákonného zástupce žáka. V případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, předají látku zajištěnou výše

uvedeným postupem, přivolanému lékaři. Může to usnadnit léčbu, neboť u řady jedů jsou známy protijedy. Další postup nutný k identifikaci látky pak zajistí Policie ČR.

C. V případě, kdy pracovníci školy mají podezření, že některý z žáků má nějakou OPL u sebe, postupují takto: Jedná se o podezření ze spáchání trestného činu nebo přestupku, a proto řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR. Bezodkladně vyrozumí Policii ČR, zkonzultují s ní další postup a informují zákonného zástupce žáka. Žáka izolují od ostatních a do příjezdu Policie ČR je nutné mít ho pod dohledem. U žáka v žádném případě neprovádějí osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věcí.

Příloha č. 4

Krizový plán související s užíváním tabákových výrobků a nikotinových sáčků

Ve vnitřních i vnějších prostorách všech typů škol je zakázáno kouřit. Kouřit zde nesmějí žádné osoby a není možné ani zřízovat kuřárny nebo místa pro kouření vyhrazená. Vnější prostory školy jsou označeny viditelným textem doplněným grafickou značkou zákazu kouření. Žákům a studentům je zakázáno do školy vnášet a ve škole užívat návykové látky a jedy a takové látky, které je svým vzhledem a konzistencí napodobují. Nově se do výčtu návykových látek doplňuje nikotin včetně nikotinových sáčků, platí pro ně stejná omezení jako pro elektronické cigarety.

Postup v krizové situaci

V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci tabákových výrobků v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit. Tabákový výrobek je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat. Pedagogický pracovník postupuje podle školního řádu školy, o události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, (zejména odkud, od koho má tabákový výrobek), který založí školní metodik prevence do své agendy. V případě porušení zákazu kouření informuje třídní učitel zákonného zástupce nezletilého žáka. V závažných případech (zejména s ohledem na věk nebo chování dítěte) a jestliže se jednání opakuje, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany obce s rozšířenou působností. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc. Z konzumace tabákových výrobků ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem.

Příloha č. 5

Krizový plán související se šikanou

Charakteristika šikanování

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti. Šikanování se ve své zárodečné formě vyskytuje prakticky na všech školách. Pocit bezpečí každého jedince a jeho začlenění do třídního kolektivu je základní podmínkou vytváření produktivního prostředí a dobrého sociálního klimatu třídy a školy. Všechny školy a školská zařízení mají povinnost předcházet všem náznakům násilí a šikanování. Šikanování v jakékoli formě a podobě nesmí být pracovníky školy akceptováno. Samotní pedagogičtí pracovníci nesmí svým jednáním s některými žáky a chováním vůči nim podněcovat zhoršování vztahů směřující k šikanování těchto žáků jejich spolužáky.

Projevy šikanování

Šikanování má ve svých projevech velice různou podobu. Mezi základní formy šikany patří:

1. Verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana (součástí je i kyberšikana, děje se pomocí ICT technologií).
2. Fyzická šikana, přímá a nepřímá (patří sem i krádeže a ničení majetku oběti).
3. Smíšená šikana, kombinace verbální a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy apod.).

Za určitých okolností může šikanování přerůst až do forem skupinové trestné činnosti a v některých opravdu závažných případech může nabýt i rysy organizovaného zločinu. Příklady šikanování jsou uvedeny dále v textu.

Odpovědnost školy

Škola či školské zařízení má jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit, a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z tohoto důvodu musí pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předcházet, jeho projevy neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.

Z hlediska trestního zákona může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění (dále jen trestných činů) vydírání (§ 235), omezování osobní svobody (§ 213), útisku (§ 237), ublížení na zdraví (§ 221-224), loupeže (§ 234), násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (zvláště § 197a), poškozování cizí věci (§ 257), znásilnění (§ 241), kuplířství (§ 204) apod.

Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu (§168, 167 trestního zákona). V úvahu přicházejí i další trestné činy jako např. nadřzování (§ 166 tr. zákona) či schvalování trestného činu (§165 tr. zákona), v krajním případě i podněcování (§ 164 tr. zákona). Skutkovou podstatu účastenství na trestném činu (§ 10 tr. zákona) může jednání pedagogického pracovníka naplňovat v případě, že o chování žáků věděl a nezabránil spáchání trestného činu např. tím, že ponechal šikanovaného samotného mezi šikanujícími žáky apod.

Prevence šikanování

Základem prevence šikanování a násilí na škole je podpora pozitivních vzájemných vztahů mezi žáky a mezi žáky a učiteli. Škola při efektivní realizaci prevence šikanování usiluje o vytváření bezpečného prostředí a za tím účelem: podporuje solidaritu a toleranci, podporuje vědomí sounáležitosti, posiluje a vytváří podmínky pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy, uplatňuje spolupráci mezi dětmi a rozvíjí jejich vzájemný respekt, rozvíjí jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince.

Ředitel školy odpovídá za systémové aktivity školy v oblasti prevence šikanování a násilí. Vychází přitom z komplexního pojetí preventivní strategie, která je ve smyslu Metodického pokynu k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 20 006/2007-51 součástí Minimálního preventivního programu školy.

Ředitel zejména:

Zajistí vzdělávání pracovníků (pedagogických i nepedagogických) v akreditovaných kurzech k problematice šikanování. Vzdělávání pedagogických pracovníků se řídí § 10 vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění vyhlášky č. 412/2006 Sb. Vzdělávání školního metodika prevence ve specializačním studiu se řídí § 9 vyhlášky č. 317/2005 Sb.

Zajistí v souladu s pracovním řádem dohled pedagogických pracovníků nad žáky zejména ve škole před vyučováním, o přestávkách mezi vyučovacími hodinami, mezi dopoledním a odpoledním vyučováním, podle potřeby při přecházení žáků mezi budovami školy, do zařízení školního stravování a do školní družiny. Především v prostorách, kde k šikanování již došlo nebo kde by k němu mohlo docházet.

Zajistí, aby žáci i pedagogičtí pracovníci byli seznámeni s negativními důsledky šikanování, a to jak pro jeho oběti a pachatele, tak i pro celý třídní (školní) kolektiv. Za zvlášť nebezpečnou je třeba považovat tendenci podceňovat počáteční projevy šikanování.

Zajistí doplňování školní knihovny o literaturu z oblasti problematiky násilného chování a šikanování

Pedagogičtí pracovníci vedou důsledně a systematicky žáky a studenty k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech, respektujících identitu a individualitu žáka. Pomáhají rozvíjet pozitivní mezilidské vztahy a úctu k životu druhého člověka.

Všichni pedagogičtí pracovníci by měli vnímat vztahy mezi žáky a atmosféru v třídních kolektivech, kde působí, jako nedílnou a velmi důležitou součást své práce. Důležité aktivity školy nelze spojovat jen s určitým vyučovacím předmětem nebo skupinou předmětů. Vztahy a chování pedagogických i nepedagogických pracovníků vůči sobě a vůči žákům, ovlivňují chování žáků.

Postupy řešení šikanování

Odhalení šikany bývá obtížné. Významnou roli při jejím zjišťování hraje strach, a to nejen strach obětí, ale i pachatelů a dalších účastníků. Strach vytváří obvykle prostředí „solidarity“ agresorů i postižených.

Účinné a bezpečné vyšetření šikany vychází z kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování. Existuje rozdíl mezi vyšetřováním počátečních a pokročilých stádií šikanování. Jednotlivá stadia jsou blíže popsána dále v textu pod názvem kapitoly Stadia šikanování.

V rámci první pomoci je nutné při pokročilých, brutálních a kriminálních šikanách spolupracovat s dalšími institucemi a orgány, a to zejména s pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče, orgánem sociálně právní ochrany dítěte, Policií ČR.

V případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zprostředkovat jí péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického centra nebo dalších odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Metody vyšetřování šikanování:

A. Pro vyšetřování počáteční šikany (se standardní formou) lze doporučit strategii v těchto pěti krocích:

1. Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi.
2. Nalezení vhodných svědků.
3. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (nikoli však konfrontace obětí a agresorů).
4. Zajištění ochrany obětem.
5. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.

B. Pokročilá šikana s neobvyklou formou – výbuch skupinového násilí vůči oběti, tzv. třídního lynčování, vyžaduje následující postup:

1. Překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti.
2. Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.
3. Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi.

4. Pokračující pomoc a podpora oběti.
5. Nahlášení policii.
6. Vlastní vyšetřování.

Výchovná opatření

Doporučuje se dále pracovat s agresorem (jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí). V případě potřeby mu zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Pro potrestání agresorů lze užít i následující běžná výchovná opatření:

- Napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele
- Snížení známky z chování.
- Převedení do jiné třídy.

Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina). V mimořádných případech se užijí další opatření:

Ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místě příslušném diagnostickém ústavu.

Ředitel školy podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

Spolupráce s rodiči

Pokud rodiče informují školu o podezření na šikanování, je za odborné vyšetření záležitosti zodpovědný ředitel školy. Při nápravě šikanování je potřebná spolupráce vedení školy nebo školského zařízení, školního metodika prevence, výchovného poradce a dalších pedagogických pracovníků, jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora. Při jednání s rodiči dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací. Je nutné předem informovat rodiče o tom, co dělat v případě, když se dozvědí o šikanování

Spolupráce se specializovanými institucemi

Při předcházení případům šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy nebo školského zařízení, školního metodika prevence, výchovného poradce nebo zástupce školy s dalšími institucemi a orgány.

Zejména:

- v resortu školství – s pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry,
- v resortu zdravotnictví – s pediatrií a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie,

– v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou), případně s dalšími neziskovými organizacemi specializujícími se na prevenci a řešení šikany.

Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitel školy nebo školského zařízení oznámí tuto skutečnost Policii ČR.

Ředitel školy oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.

Příklady nepřímých a přímých znaků šikanování

1. Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným. Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Stále postrádá nějaké své věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.
- (Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přízpůsobovací konflikty nejsou vzácností!)

2. Přímé znaky šikanování mohou být např.:

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo „legrací“ zranitelný.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávisným, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil. Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje.

– Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich. Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí. Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

Rodiče žáků se doporučuje upozornit zejména na to, aby si všímali těchto možných příznaků šikanování:

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by se telefonovalo apod.
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- Nechut' jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach. Ztráta chuti k jídlu. Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.
- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresori mu berou svačinu nebo peníze na svačinu). Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. „Nechte mě!“
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.
- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.). Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

Stádia šikanování

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

Stadia šikanování podle Michala Koláře, 1990, 1996, 1997, 2000 aj.

Sebevražedné chování – příloha č. 24

Každá sebevražda je nešťastnou událostí a sebevražedné chování se nevyhýbá ani dětem a dospívajícím. Pro pedagogy je zásadní vědět, jak s tématem ve školním prostředí zacházet a co sám pedagog může udělat.

Formy sebevražedného chování zahrnují širokou škálu projevů, kam patří úvahy o sebevraždě, myšlenky na sebevraždu, její plánování, pokus o sebevraždu a dokonaná sebevražda.

Sebevražda – vědomé a úmyslné ukončení života jedince vlastní rukou. Pokus o sebevraždu – vědomý akt s úmyslem zemřít bez letálního konce (v některých případech může jít o volání o pomoc).

Sebevražedné tendence – chování zahrnující počáteční úvahy o sebevraždě až po rozhodnutí o realizaci sebevražedného úmyslu, objevuje se zde postupné budování plánu, jak ukončit svůj život, který nabírá konkrétní obrysy (člověk např. má promyšleno, kdy, kde a jak sebevraždou zemře).

Sebevražedné myšlenky – jsou definovány jako vlastní myšlenky obsahující suicidálně orientované chování, jsou intenzivní, těžko odklonitelné, nutkavé a jedinec se jimi zabývá převážnou část svého času, mohou se projevat verbálně i neverbálně.

Sebezabití – zabití vlastní rukou, u něhož ale na rozdíl od sebevraždy chybí vědomý úmysl zemřít. Jde o chování, které bývá zapříčiněno vážným duševním onemocněním (např. jedinec má bludy, které ho děsí a před kterými se snaží zachránit, může mít např. pocit, že ho někdo pronásleduje a snaží se mu utéct, proto skočí z okna). Bilanční sebevražda – jedná se o předeem velmi podrobně naplánovaný a racionálně podložený čin, který je často promyšlen dlouhodobě, do detailu a v soukromí. Rozšířená sebevražda – jde o méně obvyklý jev, ve kterém se na suicidálním jednání ne/dobrovolně podílí více osob (např. rodič a děti).

Postvence – intervence po sebevraždě, zaměřuje se na pozůstalé po lidech, kteří ukončili svůj život sebevraždou a působí jako sekundární prevence dalších sebevražd. Nákaza sebevraždou – proces, při kterém přímá či nepřímá znalost jedné sebevraždy usnadňuje provedení další sebevraždy.

Sebevražda

Sebevražda nebývá jednorázovou záležitostí, jde o dlouhodobý proces s určitým vývojem, který zahrnuje širokou škálu sebevražedného jednání. Člověk má sebevražedné myšlenky, které se mohou prohlubovat do sebevražedných tendencí, promýšlení plánu, jak si vzít život, až k samotnému rozhodnutí život ukončit (sebevražedný pokus, sebevražda). Ve většině případů se nedá říct, že by sebevražda byla zapříčiněna jediným důvodem, ale spíše jde o jejich kombinaci. Na pozadí většinou figurují určité rizikové faktory, které mohou pak být zesíleny náročnou vnější událostí (více vysvětleno v teoretickém modelu).

U dospívajících se mohou objevovat také impulzivní sebevraždy způsobené např. rozchodem, neúnosnou či vyhrocenou situací doma nebo pokusy o sebevraždy, kde není ani tak cíl zemřít, jakožto spíše volání o pomoc. Ani takové chování nelze brát na lehkou váhu, protože stále ukazuje na skrytou bolest či trápení, které daný jedinec v onen moment neumí vyjádřit jiným způsobem. Obecně mají mladiství častěji sebevražedné myšlenky než dospělí, jsou impulzivnější a snadněji ovlivnitelní médii (např. způsobem, jakým média podávají zprávy o sebevraždě) a vyskytuje se zde více pokusů o sebevraždou než u dospělé populace. Mladiství také dokážou méně odhadnout letalitu pokusu o sebevraždou či záměrného sebepoškození než dospělí. Teoretický model sebevražedného jednání Jedinec se pohybuje od premotivační fáze, ve které jsou na pozadí patrné rizikové faktory a spouštěcí události, jedná se o určité vnitřní předpoklady, kvalitu prostředí a životní události (např. psychické onemocnění, ztráta důležitého vztahu), přes motivační fázi, kde vznikají sebevražedné myšlenky nebo tendence. V této chvíli je největší možnost intervenovat, neboť na dané osobě je možné pozorovat varovné signály na úrovni chování, nálady, řeči či myšlenek (popsáno více níže). V této fázi ovlivňují situaci tzv. moderující faktory (např. schopnost řešit problémy, zvládat stres, kvalita vztahů, hodnoty a postoje). Poslední fází je samotné sebevražedné jednání (pokus o sebevraždou či dokonaná sebevražda), kde mezi moderující faktory patří např. impulzivita, dostupnost prostředků k sebevraždě nebo naopak dostupnost pomoci či odborné péče. Z pohledu školy je možné při znalosti rodinného zázemí či mimoškolního života žáka zasáhnout již v motivační fázi (např. mohu věnovat zvýšenou pozornost žákovi, který je vystaven náročným životním situacím, třeba rozvodu rodičů). V motivační fázi má však učitel největší možnosti intervence, protože se obvykle dají pozorovat konkrétní změny v chování a prožívání.

Teoretický model sebevražedného jednání Jedinec se pohybuje od premotivační fáze, ve které jsou na pozadí patrné rizikové faktory a spouštěcí události, jedná se o určité vnitřní předpoklady, kvalitu prostředí a životní události (např. psychické onemocnění, ztráta důležitého vztahu), přes motivační fázi, kde vznikají sebevražedné myšlenky nebo tendence. V této chvíli je největší možnost intervenovat, neboť na dané osobě je možné pozorovat varovné signály na úrovni chování, nálady, řeči či myšlenek (popsáno více níže). V této fázi ovlivňují situaci tzv. moderující faktory (např. schopnost řešit problémy, zvládat stres, kvalita vztahů, hodnoty a postoje). Poslední fází je samotné sebevražedné jednání (pokus o sebevraždou či dokonaná sebevražda), kde mezi moderující faktory patří např. impulzivita, dostupnost prostředků k

sebevraždě nebo naopak dostupnost pomoci či odborné péče. Z pohledu školy je možné při znalosti rodinného zázemí či mimoškolního života žáka zasáhnout již v motivační fázi (např. mohou věnovat zvýšenou pozornost žákovi, který je vystaven náročným životním situacím, třeba rozvodu rodičů). V motivační fázi má však učitel největší možnosti intervence, protože se obvykle dají pozorovat konkrétní změny v chování a prožívání.

Kdy dítě rozumí smrti a její nevratnosti? Konceptu smrti dítě začíná pomalu a postupně rozumět okolo 4.–5. roku, nicméně kolem 8.–10. roku života mu dítě rozumí plně a chápe konečnost života a nevratnost smrti. Záleží však na individuální vyspělosti dítěte či jeho zkušenostech. Zejména předchozí zkušenosti se smrtí mohou tento vývoj výrazně urychlit.

Jedinec, který přemýšlí o sebevraždě, často zažívá nesnesitelnou psychickou bolest, ze které se snaží uniknout. Projevy sebevražedného jednání mohou být u dětí a dospívajících jiné než u dospělých. Obvykle je možné si všimnout změn v chování, prožívání a v tom, co nám žáci přímo a nepřímo říkají. U jedince, který o sebevraždě přemýšlí, nemusí být vůbec přítomny všechny varovné signály, mohou se objevovat v různé kombinaci.

Zásadním varovným znakem je, když se žák začne projevovat významně jinak, než tomu bylo doposud.

Změny v chování:

- samotářství, vyhýbání se kamarádům či oblíbeným činnostem
- potíže se soustředěním
- zhoršený školní prospěch
- rizikové chování (např. užívání návykových látek)
- změna chuti k jídlu
- potíže se spánkem (např. polehávání či pospávání v hodinách)
- potíže ve vztazích
- zanedbávání svého vzhledu
- sebepoškozování
- zabývání se myšlenkami na sebevraždu či ukončení života
- vyhledávání informací o sebevraždě, shromažďování prostředků k vykonání sebevraždy (např. lano, léky)
- rozdávání osobních věcí

V prožívání:

- náhlé změny nálad
- dlouhodobý smutek, plačtivost
- zvýšená úzkostnost
- podrážděnost, výbuchy vzteku
- vyčerpanost, apatie, pasivita
- nízké sebehodnocení a sebedůvěra

V komunikaci:

- ne/ přímé vyjádření, že chce zemřít ○ Přál/a bych si být mrtvá. Nechci žít. Kéž bych se nikdy nenarodil/a.
- vyjádření beznaděje ○ Nic nemá smysl. Můj život nemá smysl.
- vyjádření toho, že je všem na obtíž ○ Kdybych tu nebyl/a, nikomu bych nechyběl/a.
- psaní deníku či básní, ve kterých se objevuje téma smrti či sebevraždy
- loučení se s ostatními, dopisy na rozloučenou

Na úrovni školy jde v prevenci sebevražednosti o několik principů:

- téma duševního zdraví není tabu – mluví se o něm, ve škole jsou zařazeny programy podporující duševní pohodu žáků, besedy či dny duševního zdraví, téma se zařazuje napříč předměty (např. před testem se žáci mohou učit hlubokému dýchání, aby se zklidnili a lépe soustředili)
- pozitivní klima a atmosféra – škola má být bezpečným místem, které je přijímající a otevřené
- dostupnost informací – ve škole jsou dostupné informace o možné pomoci (např. formou letáčků na nástěnkách), zároveň škola disponuje kontakty na odborníky v oblasti péče o duševní zdraví ve svém kraji (s tím může pomoci místní pedagogickopsychologická poradna)
- funkční školní poradenské pracoviště (ŠPP) - poskytuje podporu nejen individuálně žákům (či pedagogům), kteří mají potíže se svým duševním zdravím či prožívají těžkou životní situaci, ale může průběžně zvyšovat duševní gramotnost žáků např. skrze zmíněné programy, besedy či dny o duševním zdraví. Pracoviště by mělo fungovat týmově a mělo by se v ideálním případě skládat ze: 13 ○ školního psychologa ○ metodika prevence ○ výchovného poradce ○ speciálního pedagoga
- podpora učitelů – jde o podporu ze strany vedení (např. laskavý přístup, zdravé vztahy na pracovišti, příjemná atmosféra a pracovní kolektiv), ale i to, že jsou učitelé podporováni v tématu duševního zdraví např. formou na míru vybraného vzdělávání či supervizí, které spolu s pravidelnou psychohygienou fungují jako dobrá prevence vyhoření
- přístup učitelů – učitelé jsou všímaví ke svým žákům, zavádějí téma duševního zdraví do své výuky, znají varovné signály sebevražedného jednání, umějí identifikovat žáka v riziku sebevražedného chování a vědí, jaké jsou případné další kroky (viz část Role pedagoga)

Pedagog by měl:

- být všímavý a podpůrný
- znát varovné signály, které mu pomohou identifikovat ohroženého žáka
- mít osvojený způsob vhodné komunikace při výskytu tématu sebevraždy
- vědět, na koho se dále obrátit, jaké jsou možné další kroky
- pracovat v týmu, téma sebevraždy by nikdy neměl řešit pedagog sám
- pečovat i o své duševní zdraví a věnovat se psychohygieně Úkolem pedagoga je rozpoznat žáka v ohrožení a přesunout jej v systému péče dále. X Úkolem pedagoga není diagnostikovat žáka, poskytovat či nahrazovat odbornou péči.

Pokud má pedagog podezření či informace o tom, že žák má myšlenky na sebevraždu, je v první řadě potřeba pracovat se sebou. Pro většinu lidí je rozhovor o sebevraždě nekomfortní, je vhodné se na takový rozhovor vnitřně naladit. Téma je potřeba brát vždy vážně a nebagatelizovat jej. Je vhodné žáka s jeho myšlenkami přijmout. To znamená nesoudit, netrestat a nevyvolávat pocity viny (To bys přece svým rodičům neudělal), stejně tak se nesnažit žákovi předestřít věci, které by určitě měl nebo neměl dělat (Běž si zaběhat, přijdeš na jiné myšlenky), a netlačit na něj. Situaci by pedagog neměl řešit sám a měl by se snažit předejít případnému zděšení, fascinaci tématem či panice. Následuje podpůrný rozhovor (viz níže). Je vhodné, když takový rozhovor vede pedagog, který má s žákem dobrý vztah a také jeho důvěru. Je potřeba na něj mít dostatek času a vhodný prostor, tzn. rozhovor vedeme ideálně pouze ve dvou, bez přítomnosti dalších žáků, a v klidném, bezpečném prostředí. Pokud vnímáte, že se žák chystá říct informace o sebevraždě před vrstevníky, je lepší ho jemně přerušit a pokračovat v rozhovoru hned, ale o samotě, mimo zbylé žáky. Pokud má pedagog možnost, může dopředu takový rozhovor konzultovat např. s kolegy ze školního poradenského pracoviště a připravit se na něj (případně celý rozhovor přenechat na nich). Cílem rozhovoru je vyjádřit zájem o žáka (Zajímá mě, jak se ti daří, co teď prožíváš) a ukázat žákovi, že existuje pomoc. Vedení podpůrného rozhovoru 1 Podpůrný rozhovor vedený pedagogem si můžeme představit jako dvě na sebe navazující části, kde pedagog naslouchá, klade citlivě otázky, poskytuje podporu a vyjadřuje empatii.

V první části jde o navázání kontaktu, tzn. běžný začátek rozhovoru, kde vyjadřujeme zájem o žáka:

- Můžu s tebou chvíli mluvit?
- Mám pocit, že se v poslední době trápíš... 1 Vybrané otázky slouží jako inspirace, jak o tématu sebevraždy mluvit. Nejde o manuál, který by měl pedagog následovat otázku po otázce. Často v rozhovoru stačí položit jen pár otázek. 15
- Mám o tebe strach...
- Vidím, že se v poslední době straníš ostatních...
- Pozoruji na tobě změny v poslední době... neděje se něco?
- Pojd'me si popovídat... Druhá část rozhovoru obsahuje specificky zaměřené otázky, např.:
- Děkuji, že mi říkáš, jak se cítíš a co prožíváš... chápu to správně, že to, co mi říkáš, znamená, že si chceš ublížit? Pochopil jsem to správně?
- Slyšel jsem, že říkáš, že už nechceš žít... co jsi tím myslel?
- Když o tom takhle mluvíš, znamená to, že si chceš ublížit? Znamená to, že se teď bavíme o sebevraždě?

Pokud se potvrdí myšlenky na sebevraždu, jsou na místě další kroky, zatímco pedagog je stále s žákem:

- poděkovat žákovi za důvěru ○ Děkuji ti, že mi to říkáš.

- podpořit žáka ○ Mohlo být těžké mi tohle říct, vážím si toho. ○ Slyším, že teď prožíváš velké trápení. Přál bych ti, aby ti bylo lépe a věřím, že se nám to společně podaří. ○ Společně to zkusíme zvládnout. Najdeme cestu, jak to zvládnout. ○ Pojďme spolu vymyslet, co dál.
- navrhnout další kroky – žák by měl vědět, že v tom není sám, a co se bude dít dál ○ setkání u školního psychologa/ metodika prevence – můžete žákovi vysvětlit, že to jsou lidé, kteří ví, jak mu pomoci a co dělat, můžete nabídnout, že za ním půjdete společně. ○ kontaktování zákonných zástupců – je potřeba zde postupovat velmi citlivě tak, abychom nenarušili důvěru žáka, a zároveň netajili informace směrem k zákonným zástupcům, je vhodné se proto na každém kroku domlouvat s žákem a s pracovníkem ŠPP.
- poskytnout odpovídající kontakty a přesné informace (např. o ŠPP, co nyní společně uděláme, číslo na Linku bezpečí)
- následná zvýšená péče a sledování žáka Při komunikaci se zákonnými zástupci:
- představit se a svoji pozici ve škole
- nabídnout pomocnou ruku v řešení situace – ideální je, aby škola rozhovor vedla v duchu partnerství s rodinou
- informovat o pozorovaném chování a fungování žáka
- vysvětlit, že informace o stavu žáku budou v případě potřeby sdíleny s dalšími pedagogy
- nabídnout pomoc, domluvit schůzku (za přítomnosti třídního učitele, školního psychologa/ metodika prevence, příp. i ředitele)
- školní psycholog/ metodik prevence nabízí poradenství pro zákonné zástupce

Cílem bezpečnostního plánu není vyřešit celý problém. Výsledkem by měl být plán, který žák může použít sám v momentech, kdy přichází myšlenky na sebevraždu. Jednu kopii si nechává pracovník, druhý má žák. Ideální je, aby pracovník po domluvě s žákem o plánu informoval zákonné zástupce .

Pravidla pro děti pro bezpečnější užívání internetu

1. Nikdy nesděluj adresu svého bydliště, telefonní číslo domů ani do školy, jména a adresy rodičů a rodinných příslušníků
2. Pokud se neporadíš s rodiči, neposílej nikomu po internetu svoji fotografii, číslo kreditní karty nebo podrobnosti o bankovním účtu
3. Nikdy nikomu, ani nejlepšímu příteli, nesděluj heslo nebo přihlašovací jméno pro své internetové stránky nebo počítač
4. Nikdy si bez dovolení rodičů nedomlouvej osobní schůzku s někým, s kým si se seznámil prostřednictvím internetu
5. Nikdy nepokračuj v chatování, když se ti bude zdát, že se tam probírají věci, které tě budou přivádět do rozpaků nebo tě vyděsí

6. Nikdy neodpovídej na zlé, urážlivé, nevkusné nebo hrubé e-maily. Oznam to rodičům.
7. Nikdy neotvírej soubory přiložené k elektronickým zprávám, pokud přijdou od lidí nebo z míst, které neznáš.
8. Vždy řekni rodičům o všech případech nepříjemných, vulgárních výrazů na internetu, to- též platí i pro obrázky a fotografie.
9. Domluv se s rodiči na pravidlech používání internetu a dodržuj je!
10. Jestliže na internetu najdeš něco, o čem jsi přesvědčen, že je to nelegální, oznam to rodi- čům.

(pozn. dle materiálů z časopisu Prevence, autor PaedDr. Jiří Pilař)

Internetové odkazy:

<https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

Sebevražedné chování:

<https://www.msmt.cz/file/61094/>

<https://www.msmt.cz/file/61100/>

<https://www.msmt.cz/file/61095/>

<https://www.msmt.cz/file/61102/>

<https://www.msmt.cz/file/61098/>

<https://www.msmt.cz/file/61099/>

<https://www.msmt.cz/file/61096/>

Týrané a zneužívané dítě:

<https://www.edu.cz/methodology/metodicke-doruceni-tyrane-zneuzivane-a-zanedbavane-dite-ve-skole-doporucene-postupy-pro-pracovniky-skol/>

Byla jsem seznámena (podpis):

1. A ŠD 1

2. A ŠD 2

3. A ŠD 3

4. A

5. A